

Csapodiné Gárdonyi Klára (1911–1993)

Az Országos Széchényi Könyvtárban töltötte egész hivatali pályáját 1935-től 1970-ig, nyugdíjba vonulásáig. 1928–29-ben a gráci egyetemen végzett egy évet, majd 1929-ben beiratkozott a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–német–művészettörténet szakára. 1935-ben magyar–német szakos középiskolai tanári oklevelet, 1936-ban magyar irodalom, esztétika s művészettörténet tárgyakból bölcsészdoktori oklevelet szerzett. Doktori értekezése témáját (*Biedermeier a magyar költészetben*) Horváth Jánostól kapta. 1939 óta az OSZK Kézirattárában dolgozott, 1962-től annak vezetője volt.

Munkás életében sok mindenre kiterjedt a figyelme. Kezdeményezte a magyarországi kéziratok országos központi katalógizálását (*Kéziratok központi katalógusa és bibliográfiája* = MKsz, 1957), a kéziratpublikációk bibliográfiájának gyűjtését, a külföldre került magyar eredetű kódexek lelőhely szerinti katalógizálását. Részt vett a kéziratári anyag nyomtatott katalógusai készítésében, hazai és külföldi szakkiállítások rendezésében. Számtalan előadást tartott itthon és külföldön, akadémiai munkabizottságokban, tudományos ülésszakokon, konferenciákon. Sok rádióelőadása volt a negyvenes években, és nyugdíjas korában a televízióban. A Könyvtár szervezte tanfolyamokon az írástörténet, a kodikológia és a könyvdíszítés (miniatúrák) köréből tartott előadásokat. 1974-ben egyházi könyvtárosok számára rendezett továbbképző tanfolyamon a kódexminiatúra történetét adta elő. Kodikológiai tárgyú kutatásainak első jelentősebb terméke a *Képes Krónika facsimile kiadásához* írt két fejezete és a képek leírása (angolul és németül is). Általános elismerést keltett az *Európai kódexfestő művészet* című művének gazdagon illusztrált kötete (1981), mely németül két különböző kiadónál is megjelent ugyanabban

az évben (1982), majd egy évvel később lengyelül is. Az ELTE Bölcsészkarán már mint nyugdíjas tanított kéziratant.

A brüsszeli *Scriptorium* évenként megjelenő nemzetközi kodikológiai bibliográfiája, a *Bulletin Codicologique* számára fölkért magyar referensként 1962-től 1987-ig közel 300 referátumot írt a Magyarországon megjelent írás- és könyvtörténeti irodalomról. Számos tanulmánya, könyvismertetése, folyóiratszemeleje, kiadatlan kéziratok anyagról szóló cikke jelent meg, eleinte a 19–20. századi magyar irodalom köréből (ismeretlen Kazinczy Ferenc, Tompa Mihály, Kemény Zsigmond, Ady-, Bartók-levelek, Petőfi-vers ismeretlen változata, Széchényi Júlia emlékkönyve stb.). Ő rendezte sajtó alá *Mikszáth Kálmán válogatott elbeszélései I–III.* kötetét. (Bp., 1954).

A vezetése alatt álló Kézirattárban magas színvonalú szerzeményező munka folyt. Itt mindenekelőtt az 1964-ben megszerzett Cyprianus-korvinát kell megemlíteni, amelyet az ő kezdeményezésére sikerült a londoni Sotheby-cég árverésén megvenni. Kézirattári munkája mellett futotta erejéből kutatásra is. 1957 óta főleg a középkori magyarországi kódexekre összpontosította energiáit, különös hangsúllyal Mátyás király egykori könyvtárának és Vitéz János – részben Janus Pannonius – könyvtárának fellelhető és meghatározásra váró darabjaira. Írástörténeti tudását és művészettörténeti ismereteit Vitéz János és Mátyás király kódexeinek azonosításában hasznosította. Vitéz János könyvtáráról több cikke, majd könyve jelent meg: *Die Bibliothek des Johannes Vitéz* (Bp., 1984).

Külföldi tanulmányútjain végzett kutatásai (Anglia, Belgium, Csehszlovákia, Itália, Francia-, Német-, Spanyolország és Svájc) döntő mértékben járultak hozzá a férjével, Csapodi Csabával közösen megírt, s a tudós házaspár nevét a világon ismertté evő mű, a *Bibliotheca Corviniana* megjelentetéséhez. A *Bibliotheca Corviniana* öt nyelven összesen tizennégy kiadást ért meg. Legutóbb Mátyás király halálának 500. évfordulója alkalmából jelent meg, s 1991-ben az illetékes zsűri ennek a kiadásnak ítélte Antall József miniszterelnök díját. A *Bibliotheca Corviniana* köteteket sok-sok tanulmánya előzte meg egy-egy korvináról, a könyvtár scriptorairól, illuminátorairól itthoni és rangos külföldi folyóiratokban (pl. *Mátyás király könyvtárának scriptorai* = MKsz, 1958, majd *A Corvina scriptorai* = OSZK Évkönyve 1959 [1961], franciául a *Scriptoriumban*.) Szinte állandó munkatársa volt a *Gutenberg Jahrbuch*nak, a *Lexikon des gesamten Buchwesens* új kiadásának (LGB²), de írt a *Biblosba* (*Geschichte des ungarischen Buches I.: Zeitalter der Kodizes*. 1970), és a *Marginalienbe*.

Tudományos munkásságát nyugdíjaztatása után is haláláig folytatta. 1973-ban három hónapos olaszországi tanulmányúton volt, amelyet a Cini-alapítvány támogatásával megrendezett konferencián – *Velencei hatások a késői korvinák díszítésében* címen – tartott előadása sikerének köszönhetően. 1974-ben ismét kutatóúton volt – ezúttal és nem először, saját költségén – Spanyolországban, Párizsban és a belgiumi Mechelenben. Maga is jelentős eredményének tartotta, hogy az itt őrzött kéziratok *Bibliáról* kiderítette, hogy az Nagy Lajos öccsének, Anjou Andre nápolyi királynak készült. Anjou Andre V. István magyar király leányának, Mária nápolyi

királynének a dédunokája volt. Ez a családi leszármazás, bibliában szokatlan módon, egy alakos képekből összeállított családfán ábrázolva látható.

Életének utolsó nagy munkája, a férjével társszerzőként összeállított *Bibliotheca Hungarica. Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt* I–II. kötete (Bp., 1988 és 1993), az Akadémia Könyvtára közleményei sorozatban [23 (98) ill. 31 (106)] jelent meg. Azóta ennek egy harmadik kötete is megjelent (1994), mely neki éppúgy posztumusz műve, mint az *Ariadne* című, amely a középkori magyarországi irodalom kéziratainak lelőhely-katalógusa, ugyancsak az Akadémia Könyvtára közleményei sorozatában [1995, 34 (109)].

Sok külföldi tudományos kapcsolatra tett szert. Ezek részben idegen nyelven megjelent cikkeire és a házaspár könyveire írt kritikákból eredtek, részben személyes találkozásokból. Gyakran keresték fel őt hazánkba látogató külföldi szaktekin-télyek. Kiterjedt levelezést folytatott a szakma neves külföldi kutatóival, akikkel így állandó volt az információcsere.

Elnyerte az irodalomtudomány doktora fokozatot, a Magyar Tudományos Akadémia Elnökének díját, a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét és az ELTE aranydiplomáját.

A művelt nagyközönség a *Bibliotheca Corvinianán* kívül a *Humanista kódexek nyomában* (Gyorsuló idő 1978) című könyvét ismeri (ezért is, mint az *Európai kódexfestő művészetért*, nívódíjat kapott), melyben személyes közvetlenséggel vallott magáról és kutatásairól. Halálával nem csak a magyar könyvtáros társadalmat érte nagy veszteség.

Csodálatos módon tudta összeegyeztetni tudományos kutatói és alkotói munkáját azzal, hogy családjának szilárd támasza, melegszívű központja legyen. Búcsúznunk tőle szeretettel, s őrizzük emlékét, ahogyan őrzik műveit a hazai és külföldi könyvtárak.

Rozsondai Marianne
Megjelent: Magyar Könyvszemle, 110. évf. 1. sz. (1994), 98–99. l.
(Újabb adatokkal felfrissítve.)